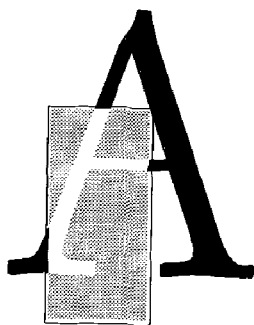

JAUME SOLÀ I PUJOLS

SOBRE LA PARTÍCULA RAI I ELS TÒPICS*

amb aquest treball voldria accomplir dos objectius:

– Aportar nous elements empírics i descriptius a la caracterització de la partícula *rai* dels dialectes catalans del Principat, que potser no s’han tingut prou en compte en estudis anteriors.

– Posar aquesta descripció al servei d’una teoria sobre els *tòpics* oracionals. En aquest darrer aspecte, em mouré dins el model Recció i Lligam (RL) de la gramàtica generativa, si bé la formulació teòrica que presentaré serà fàcilment adaptable a d’altres models.

Els estudis sobre aquesta partícula¹ han partit generalment de la idea que es tracta d’una partícula *predicativa*, i sempre s’ha posat molt d’èmfasi en el seu caràcter excepcional, ja que, segons aquesta concepció, es tractaria d’un cas de predicat principal d’una oració sense cap nucli inflexionat (és a dir, sense verb principal ni auxiliar). Així, (1a), essent una paràfrasi (aproximada) de (1b), també tindria una estructura oracional com (1b):

(1) a. Tu rai!

b. Tu no tens problemes / Tu no has de patir-hi / Tu pots estar tranquil.

Aquesta anàlisi és difícil de sostenir. A més, en part dels dialectes que tenen aquesta partícula, *rai* té un altre ús que encara s’allunya més d’aquesta concepció.

* Aquest treball ha estat possible gràcies a la beca de Formació d’Investigadors concedida per la Universitat Autònoma de Barcelona.

(1) P. Fabra (1985: 107); M. T. Espinal (1980, 1985 i 1986).

1. EL "SUBJECTE" DE *RAI*

Si *rai* fos un element predicatiu equiparable a un sintagma verbal, hauria de tenir un subjecte (sintagma nominal), que a (1a) seria el pronom "*tu*". Ara bé, el sintagma que precedeix *rai* no és necessàriament un sintagma nominal (Exs.: *Amb aquest rai!*, *Aquí rai!*, *Si ve rai!*). Espinal (1980), quan sosté que *rai* comporta una estructura oracional², ha de postular que hi ha un subjecte nul, semblant als subjectes nuls de llengües com el català: el pronom nul *pro* del model Recció i Lligam (RL):

- (2) a. [_{SN} *tu*] [_{SV} *rai*]
b. Aquí [_{SN} *pro*] [_{SV} *rai*]

A banda del problema teòric que suposa, dins RL, admetre un subjecte nul no identificat per la concordança verbal, aquesta anàlisi planteja un problema distribucional seriós: la construcció amb *rai* és admissible quan la partícula va precedida d'un (i només un³) sintagma, sigui nominal o no:

- (3) a. [_{SN} *En Pere*] *rai*
b. [_{SP} *Amb ell*] *rai*!
c. [_{SA} *Ric*] *rai* (ho és prou).

Aquest sintagma no pot ser nul:

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

- (4) **pro rai*!

Si fos els cas que aquestes construccions sempre requerissin subjecte (ple o nul), a (3) el SN *En Pere* estaria fent dues funcions: la de subjecte i la de sintagma no nul que exigeixen aquestes construccions. Aquesta solapació de funcions fa sospitar que és totalment *ad hoc* de postular que ha d'haver un SN subjecte en aquestes construccions i, per tant, que la teoria de l'estructura oracional amb *rai* és inadequada.

Els exemples següents suggereixen que els sintagmes que precedeixen *rai* són els mateixos que poden aparèixer com a tòpic o tema en una oració "normal". Entre els tòpics, hi ha:

– Tòpics d'arguments i predicats (represos amb pronom feble, concordança o repetició del verb -(5i)-):

- (5) a. Subjecte - *En Joan rai!* / *En Joan*, aprovarà.
b. Compl. Dir. - *A tu rai!* / *A tu*, no et molestaran.

(2) En els dos darrers treballs arriba a una conclusió diferent, que considerarem més endavant.
(3) Dos sintagmes no són possibles. Exemples com el següent:

(i) *En Pere*, això *rai*!

només són possibles si fem una pausa forta després de *En Pere*, mentre que això i *rai* han de formar una unitat prosòdica intrinsecable perquè la construcció sigui acceptable.

- c. Compl. Ind. - *A tu rai!* / *A tu*, no t'ho prendran.
- d. Partitiu - *(De) feina rai!* / *(De) feina*, en tinc molta.
- *(De) gent rai!* / *(De) gent*, en ve molta.
- e. Predicatiu - *(De) fort rai!* / *(De) fort*, ho/n'és molt. /
ho sembla molt.
- *(De) valent rai!* / *(De) valent*, l'hi/en
trobem molt.

Compl. de règim:

- f. *Amb ell rai!* / *Amb ell*, hi podem parlar sempre.
 - g. *De tu rai!* / *De tu*, no en diuen mal.
 - h. *A casa rai!* / *A casa*, hi podem anar ara mateix.
- Verb:
- i. *Menjar rai!* / *Menjar*, menjarem de tot.

– Tòpics “circumstancials” no represos amb pronom feble:

- (6) a. Instrument - *Amb un trepant rai!* / *Amb un trepant*, hi ha poca feina.
- b. Manera - *Així rai!* / *Així*, ho pot fer tothom.
- c. Temps - *Demà rai!* / *Demà*, les botigues són obertes.
- *Quan vingui rai!* / *Quan vingui*, ens ajudarà.
- d. Lloc - *Aquí rai!* / *Aquí*, no ens vigilen.
- e. Causa - *Per això rai!* / *Per això*, no et renyaran.
- *Perquè plogui rai!* / *Perquè plogui*, no has de parar de treballar.
- f. Destinació - *Per (a) ella rai!* / *Per (a) ella*, hi ha una plaça.
- g. Finalitat - *Perquè vingui rai!* / *Perquè vingui*, només li hem de trucar.

Condicció i afins:

- h. *Si no plou rai!* / *Si no plou*, hi podem anar.
- i. *Si plogués rai!* / *Si plogués*, no hauríem de regar.
- j. *Amb ell rai!* / *Amb ell*, estic més tranquil.
- k. *Sense ell rai!* / *Sense ell*, podem fer la feina igualment.
- l. *Treballant rai!* / *Treballant*, no ha de patir pels diners.
- m. *Valent com ets rai!* / *Valent com ets*, el pots aixecar amb una mà.

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

2. LA CONSTRUCCIÓ EXCLAMATIVA I L'ENUNCIATIVA AMB *RAI*

Els exemples amb *rai* que hem vist fins ara (i que són els que s'han estudiat més) tenen clarament un caràcter exclamatiu. Comparem l'entonació de (7a) amb la de (7b i c): clarament, l'entonació de la construcció amb *rai* és igual o molt similar a l'exclamativa de (7c), i no pas a l'assertiva de (7b):

- (7) a. En Pere rai!
- b. En Pere ve.
- c. Quin peix més gros! / És prou ben alt! (em pensava que era més baix).

Els exemples de (7) tenen tots el mateix patró accentual (bi-iàmbic), de manera que les diferències i similituds d'entonació no poden ser degudes a possibles necessitats d'adaptació del patró entonacional al patró accentual.

Hi ha, però, almenys en part dels dialectes del Principat, una construcció amb *rai* que no comporta exclamació, exemplificada a (8):

- (8) En Pere rai, ho aprovarà tot.

(8) té exactament la mateixa entonació que (9):

- (9) En Pere Plans ho aprovarà tot.

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

D'altra banda, el fragment *En Pere rai* de (8) té una entonació clarament diferent de la de (7a) o la de (10), que considerarem més avall, i que és també exclamativa (l'entonació, fins a *rai*, és la mateixa que la de (7a), mentre que el fragment iniciat amb *que* té una entonació descendent quasi assertiva:

- (10) En Pere rai, que ho aprovarà tot!

3. LES CONSTRUCCIONS EXCLAMATIVES

Les construccions exclamatives, en molts casos, són construccions sintàcticament defectives, en un sentit que precisarem tot seguit. Considerem els exemples de (11) i els de (12) (pronuncieu els de (12) amb entonació no exclamativa):

- (11) a. Quina tia!
- b. Està més bona!
- c. És prou intel.ligent!

- (12) a. Quina tia (ha vingut)?
 b. Està més bona (que l'altra).
 c. És prou intel·ligent (per espavilar-se soleta).

Els exemples de (12), llegits sense la part entre parèntesis, poden significar, en un context lingüístic adequat, el mateix que llegits amb el parèntesi. Podríem dir, doncs, que en els exemples de (12) hi ha el·lipsi, sigui quina sigui l'anàlisi sintàctica que fem d'aquesta el·lipsi. Els elements el·líptics són interpretables només si hi ha un context *lingüístic* que permet de "reconstruir-los" (Ex.: "- Ha vingut la tia que t'agrada tant. - Quina tia (*ha vingut*)?"). Sense aquest context *lingüístic*, els exemples de (12) -sense la part entre parèntesis- són ininterpretables.

En algun sentit, doncs, podríem dir que els exemples de (12), amb parèntesi o sense, són construccions "completes". Els exemples de (11) són ben diferents:

-D'una banda, no és sempre possible de completar-los: no hi ha una part "el·líptica" recuperable pel context lingüístic precedent⁴. Si als exemples de (11) hi afegim la part entre parèntesis de (12), canvien de sentit. I és evident que:

- El sentit dels exemples de (11) és completament diferent dels de (12): (11a) no és una pregunta com ho és (12a), (11b) no és un comparatiu de superioritat com ho és (12b), i (11c) no expressa "suficiència per a" com (12c).

En un sentit diacrònic, podríem dir que les construccions de (11) deriven de les de (12). Una estratègia de les llengües per a obtenir construccions exclamatives seria utilitzar construccions defectives (sintagmes interrogatius sense la resta de l'oració, construccions comparatives sense terme de comparació, etc.). Com que el caràcter defectiu les fa ininterpretables en el seu sentit originari, adquireixen una nova interpretació. Veurem tot seguit que això és el que ha passat amb el *rai* exclamatiu.

4. QUINA ÉS LA CONSTRUCCIÓ "BÀSICA" AMB *RAI*

Suposem que la construcció bàsica amb *rai* és la que hem exemplificat a (8). Si en voleu més exemples, preneu tots els exemples de tòpics de (5) i (6) (els que van a continuació de "/") i afegiu-hi *rai* després del tòpic. Aquesta construcció s'ajusta sempre al patró:

(13) Tòpic + *rai* + Oració

(4) (11b) es pot completar amb un terme de comparació que sigui un clíx: "Està més bona *que Déu que un tren!*". No és, en tot cas, un element recuperable del context lingüístic, i es tracta d'una expressió semànticament opaca, ja que és una mena d'hipèrbole metafòrica.

En aquesta construcció, *rai* és una mena d'enclític del tòpic: *tòpic + rai* s'han de pronunciar com una unitat fonològica, i no és possible de fer una pausa que els separi.

La interpretació de (13) és (14):

(14) "Pel que fa a Tòpic, és ben segur que Oració"

Exemples:

- (15) a. En Joan *rai*, (no) aprovarà = "Pel que fa a en Joan, és ben segur que (no) aprovarà (pel que fa als altres, ja no n'estic tan segur).".
b. Amb aquest cotxe *rai*, no hi arribarem = "Si és amb aquest cotxe, és ben segur que no hi arribarem (amb un altre, encara ho podríem provar)."

Considerem ara les construccions exclamatives amb *rai*. És fàcil de comprovar que tenen aproximadament les mateixes característiques que les construccions exclamatives que hem considerat més amunt:

– En la construcció exclamativa amb *rai* no hi ha un element el·líptic recuperable pel context lingüístic. Tot i el caràcter defectiu que aquesta construcció té respecte al *rai* no exclamatiu, no cal que el context precedent ens permeti de recuperar l'oració que comporta el *rai* no exclamatiu.

– El sentit de les construccions amb *rai* exclamatives és diferent del de les assertives. Considerem (16) i (17):

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

- (16) a. Si només té un refredat *rai*!
b. Si té un càncer de cervell *rai*!
(17) a. Si només té un refredat *rai*, es curarà aviat.
b. Si té un càncer de cervell *rai*, no hi ha esperances.

La interpretació de (17) no implica cap actitud per part del parlant: està expressant que si es donen unes circumstàncies (tenir només un refredat, tenir càncer de cervell) és segur que se'n donaran unes altres (es curarà, es morirà).

Les construccions de (16) tenen una interpretació ben diferent. Totes dues impliquen que el parlant està content que es produeixin uns fets, que facilitaran les coses. Així, mentre (16a) no ens sobta gens, (16b) resulta estranya: només la pot proferir algú que desitgi la mort de la persona en qüestió, o algú que consideri que tenir un càncer al cervell és una sort, o alguna cosa semblant.

Així, en contrast amb (13)/(14), el patró sintàctic i interpretatiu de les construccions amb *rai* exclamatiu seria (18a i b), respectivament:

(5) Una construcció amb una interpretació molt semblant és la del castellà "Lo que es Tòpic Oració". Exs.: *Lo que es Juan, (no) aprobará. Lo que es con este coche, no llegaremos.*

- (18) a. Tòpic + *rai*!
b. Pel que fa a Tòpic,estic content/tranquil/segur que tot va bé.

Les construccions exclamatives amb *rai*, doncs, derivarien, històricament, de les construccions assertives, de les quals serien una variant sintàcticament defectiva: hi falta la resta de l'oració, de manera paral·lela al que passa amb les exclamatives com (11a). Com en el cas de les exclamatives de (11), la interpretació comporta una actitud emocional del parlant (admiració, sorpresa, etc. en el cas de (11); satisfacció o confiança en el cas que estudiem).

Potser no tots els parlants (del Principat) comparteixen aquest ús no exclamatiu de *rai*, i a alguns els sobti que es pugui fer servir en un sentit que no implica satisfacció, com el de (17b) o de (19), on l'actitud del parlant pot ser perfectament de disgust o escepticisme:

- (19) a. Amb aquest cotxe *rai*, no podem anar a Dinamarca.
b. Amb aquest ximple *rai*, no s'hi casarà pas.
c. Investigant *rai*, no et faràs mai ric.
d. La beca, a mi *rai*, no me la donen.

El *rai* exclamatiu sempre comporta una actitud de confiança o satisfacció per part del parlant. Només conec un contraexemple aparent, que segurament caldria tractar com a expressió feta: *Malament rai!* (= "No hi ha res a fer", "Hi ha poques esperances").

De fet, és una expressió amb entonació no necessàriament exclamativa, compatible amb un tòpic amb *rai*, com veiem a (20), que, a banda del seu caràcter cacofonic, és una construcció ben formada:

- (20) Si té càncer *rai*, malament *rai*.

El fet que tradicionalment només s'hagi estudiat el *rai* exclamatiu, sense, d'altra banda, fer explícit que ho és, crec que ha propiciat especulacions fora de lloc sobre el caràcter predicatiu d'aquesta partícula. És clar que té un caràcter predicatiu, però no constitueix un predicat principal d'una oració: en el cas del *rai* no exclamatiu, perquè només és un emfasitzador del tòpic (que predica, indirectament, la idea de "seguretat" de l'oració principal); en el cas del *rai* exclamatiu, la solució a la seva estructura i interpretació crec que ha de passar per la solució al problema de l'estructura i interpretació de les exclamatives defectives en general: són construccions que no són estructuralment completes ni tenen una part el·líptica recuperable pel context, i que tanmateix tenen un sentit ben definit (que generalment incorpora una càrrega emotiva del parlant).

Una altra prova que la construcció Sintagma Nominal + *rai* no és una oració és que no pot aparèixer subordinada, si no és amb verbs del tipus *dir*:

- (21) a. *No crec que tu rai! / *Sospito que tu rai!⁶
 b. Ha dit que tu rai!

El contrast de (21) es repeteix a (22):

- (22) a. *No crec que quina tiarra! / *Sospito que quina tiarra!
 b. Ha dit que quina tiarra!

Els verbs del tipus *dir* són aquells que permeten una subordinada amb característiques d'oració principal, per exemple amb un interrogatiu intern que coocorre amb la partícula complementitzadora *que*:

- (23) a. *Sospito que qui vindrà.
 b. Ha dit que qui vindrà.

Com argumenta Plann (1982), les construccions com (23b) serien una mena de variants de l'estil directe (*Ha dit: Qui vindrà?*), ja que els verbs que la permeten (*dir*, *exclamar*, *mormolar*, etc.) són aquells que permeten l'estil directe. Es podria dir el mateix de (21b) i (22b).

En contrast, el *rai* no exclamatiu no té cap problema amb la subordinació, ni tan sols amb subjuntiu:

- (24) a. No crec que tu rai tinguis problemes amb l'examen.
 b. He decidit que tu rai ja t'espavillaras!

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

El que esperariem és que el *rai* no exclamatiu no tingui més restriccions que les que tenen els tòpics: com que és, segons postulem, un constituent del mateix tòpic (que li dona un caràcter emfàtic) la sintaxi de l'oració no ha de ser, en principi, sensible a l'estructura interna del tòpic, ni, doncs, a la presència de *rai*. Fins allà on sé veure, els fets són així:

- Els tòpics amb *rai* poden coocórrer lliurement amb altres tòpics:

- (25) a. *Tu rai els exàmens* els aproves.
 b. *Els exàmens tu rai* els aproves.

- Els tòpics amb *rai* poden aparèixer en els mateixos contextos que els altres tòpics: en una oració subordinada -(26a i b)-, a l'esquerra d'un interrogatiu -(26c i d)-, i a la dreta del *que* subordinant -(26d i e)-:

(6) Els exemples de (21a) són acceptables com a expressions interrompudes:

- (i) No crec que tu rai... (hi tinguis problemes)
 (ii) Ha decidit que tu rai... (no tens cap possibilitat)

El *rai* exclamatiu no és una expressió interrompuda: no té l'entonació suspesa d'interrupció, ni es pot dir que hi manqui la part suspesa d'aquestes expressions.

- (26) a. *A en Joan (rai)* em sembla que no l' enxamparan.
 b. *Aquest problema (rai)* conec algú que ens el pot resoldre.
 c. *A en Joan (rai)* com vols que el suspenguin?⁷
 d. Ha dit que *en Joan (rai)* per què s'ha d'examinar?
 e. Ha dit que *per això (rai)* no hi has de patir.

.....

Pel que fa al *rai* exclamatiu, pot anar seguit d'una oració dislocada encapçalada per *que*:

- (27) a. Tu *rai*, que no treballes!
 b. Aquí *rai*, que hi fa bo!
 c. Si ve *rai*, que no haurem de fer la feina nosaltres!

Sembla que aquesta cua dislocada té un cert paral·lelisme amb les oracions explicatives col·loquials amb *que*:⁸

- (28) No vindré, que estic cansat.

A (28), la subordinada “explica” perquè “no vindré”. A (27), “explica” perquè el parlant “se sent confiat/tranquil pel que fa a tu/aquí/si ve”. Podríem concloure, doncs, que aquesta cua no “enriqueix” l'estructura de les construccions amb *rai* exclamatiu, ja que només és un adjunt no inserit *dins* la construcció. El *rai* exclamatiu, com d'altres construccions exclamatives defectives, té una estructura (aparentment) molt simple.

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

(7) Notem que a (26c i d) les interrogacions són retòriques: són sinònimes de “no el suspendran”/ “no s'ha d'examinar”. Aquesta és l'única possibilitat perquè el patró interpretatiu (14) sigui aplicable. Tanmateix, siguin retòriques o no, les construccions són estructuralment interrogatives.

(8) (27a i b) podrien semblar relatives explicatives, que tindrien com a antecedent “Tu”/“aquí”. Tanmateix (27c) no permet aquesta anàlisi, ni tampoc el següent exemple:

(i) El sopar *rai*, que tenim entrepans!

.....

Espinal, en els dos darrers treballs esmentats, conclou que el *rai* exclamatiu (que és, tàcitament, l'únic que estudia) és un connector, que enllaça un sintagma amb el context pragmàtic. Em sembla una proposta poc clara en dos sentits:

- Normalment els connectors “connecten” (amb el context) proposicions, i no pas sintagmes no proposicionals com els que apareixen amb el *rai* exclamatiu.
- El tipus de connexió que s'estableix entre una expressió amb *rai* i el context (pragmàtic) té lloc en molts d'altres casos, sense que calgui fer-ne una caracterització especial. Així, expressions com “Per en Pere no hi pateixis!” o “Tot va bé” sovint han de connectar, per ser interpretables, amb un context que ens aclareixi “en quin sentit no cal patir-hi / tot va bé”.

És a dir, les construccions exclamatives amb *rai* tenen un sentit “complet” com les construccions exclamatives i no exclamatives en general: el fet que en molts casos el context ajudi a precisar-ne el sentit no les fa essencialment diferents de bona part de les oracions que el parlant profereix, que sovint comporten una connexió amb el context.

5. EL RAI COM A CRITERI DE DEFINICIÓ DE TÒPIC

Hi ha llengües que marquen el constituent tòpic amb una partícula (per exemple, el japonès). En català, no hi ha una tal partícula que marqui tots els tòpics. Tanmateix, si el que hem dit fins ara és plausible, sí que és cert que tots els tòpics poden anar marcats amb *rai* (quan els volem donar un caràcter emfàtic). Així, *rai* pot ser un criteri per delimitar què és un tòpic. Els següents exemples ens mostrarien que els constituents que no poden anar amb *rai* no són tòpics:

- (29) a. *Generalment rai, no plou.
b. *Ràpidament rai, la cosa es va arreglar.
c. *Intel·ligentment rai, en Joan va callar.
d. *Entusiasmat rai, va cantar molt bé.
e. *Francament rai, ho trobo molt bé.

A (29) hi tenim adverbis que prediquen de l'Oració -(a), (b)-, adverbis i adjectius que prediquen de l'Oració -(c), (d)-, i patró interpretatiu -(e), (f)-, que són tòpics, i un del parlant -(d)-.⁹

De fet, el patró interpretatiu (13) és inaplicable a aquests exemples (per ex., la paràfrasi ‘Pel que fa a ràpidament, és segur que la cosa es va arreglar’, és tan anòmla com (29b)), cosa que fa pensar que l'anomalia de (29) és semàntica i no sintàctica. Tanmateix, crec que allò que diferencia els tòpics d'aquest tipus d'adverbis ha de ser també alguna característica semàntica, ja que, en termes sintàctics, sembla que els adverbis de (29) ocupen la mateixa posició estructural d'adjunts que els tòpics, si atenem a la seva posició relativa, que és intercanviable:

- (30) a. Francament, a mi, generalment, això, no m'afecta.
b. Això, francament, a mi, generalment, no m'afecta.
c. Generalment, això, a mi, francament, no m'afecta.

El caràcter parentètic també és possible tant amb tòpics com amb adverbis d'aquest tipus: els exemples (b) de (31), (32) (33), (34) i (35) són paral·lels en acceptabilitat, en el sentit que són una mica més forçats que els exemples (a) (cal marcar bé l'entonació de parèntesi perquè siguin acceptables, tret potser del cas de (31b)):

(9) V. Espinal (1985) per a una caracterització d'aquests adverbis.

- (31) a. Ràpidament, va parar de ploure.
b. Va parar, ràpidament, de ploure.
- (32) a. Intel·ligentment, no en parla amb tothom.
b. No en parla, intel·ligentment, amb tothom.
- (33) a. Emocionat, es va posar a cantar.
b. Es va posar, emocionat, a cantar.
- (34) a. Francament, no en parlo amb tothom.
b. No en parlo, francament, amb tothom.
- (35) a. D'això, no en parlo amb tothom.
b. No en parlo, d'això, amb tothom.

Els exemples (a), que serien els menys marcats (és a dir, els més usuals), serien segurament casos d'adjunció a Oració (Sintagma COMP en el model RL).

En conclusió, els tòpics serien una classe semàntica (una subclasse de la classe sintàctica dels adjunts a Oració i parentètics), que tindria, entre altres característiques, la possibilitat d'admetre, en català, la partícula emfàtica *rai*.

Sembla que la característica semàntica que diferencia els tòpics dels adverbis predicatius és que els tòpics no són predicatius. En el cas dels tòpics que lliguen un argument (els que són represos per pronom feble), tampoc són arguments per ells mateixos: l'argument seria el pronom feble o, en alguns models teòrics, la categoria buida associada amb el pronom feble. Si no són arguments ni predicats, què són?

Considerar-los operadors és poc plausible, ja que els operadors tenen una distribució i unes característiques molt diferents de la dels tòpics:

– El seu abast és sempre per sota dels tòpics. A (36) considerem els operadors interrogatiu i focus (TOP= tòpic; OP= operador):

- (36) a. [[TOP a tu] [OP què_i] t'han dit t_i]] ?
b. [[TOP a mi] [OP DE TU_i] em parla t_i]] !

– Els tòpics, en el model RL, es generen directament al seu lloc, mentre els operadors es mouen des de la seva posició bàsica (argumental o predicativa). Per això els tòpics no obeeixen la subjacència i altres restriccions de localitat (l'ECP), mentre els operadors sí:

- (37) a. [TOP Aquest llibre] conec la persona que l'ha llegit.
b. *[OP Quin llibre_i] coneixes la persona que ha llegit t_i ?
- (38) a. [TOP En aquest país] no sabem quin govern tenen.
b. *[OP On_i] no saps quin govern tenen t_i ?

Si els tòpics no són operadors, ni arguments, ni predicats, sembla raonable de considerar-los una entitat a part. Podríem establir la següent jerarquia estructural:

– Arguments i predicats principals: són els que, en una oració, tenen menys abast i han de ser germans, cada argument amb el seu predicat, biunívocament, si l'estructura és binària. En el model RL, incorporant la hipòtesi de Koopman & Sportiche (1988), el seu abast màxim és el SV (o SX, si el predicat no és verbal, on X= A, N, P).

– Operadors: tenen abast sobre el nucli proposicional de l'oració (és a dir, els arguments i predicats principals). En el model RL, el seu abast màxim no ultrapassa SCOMP.

– Tòpics: tenen abast sobre els dos anteriors: en el model RL, tenen abast per damunt del SCOMP.

Els predicats no principals tenen un abast que depèn del sintagma de què prediquen (SV, Oració, etc.).

Tòpics i operadors serien doncs elements en distribució complementària: tots dos comparteixen el fet de tenir abast sobre el nucli proposicional de l'oració, però els tòpics sempre tenen abast sobre els operadors.¹⁰

Hi ha una certa tradició teòrica de considerar els tòpics com a elements extraoracionals, més enllà de l'abast de la sintaxi. Em sembla, tanmateix, que és una arbitrarietat excloure'ls de l'anàlisi sintàctica, ja que tenen una importància estructural i interpretativa innegable: no podem dir que dues construccions com les de (39) siguin equivalents, ni estructuralment ni interpretativament:

- (39) a. No he vist en Joan.
b. En Joan, no l'he vist.

Si realment hem d'acceptar que els tòpics tenen entitat sintàctica, crec que cal donar-ne una definició sintàctica precisa. La jerarquia predicat-argument / operador / tòpic pot ser una aproximació a aquesta definició. D'altra banda, si ens volem comprometre a donar una projecció semàntica a cada entitat sintàctica, seria interessant de definir quina és la contribució semàntica de cadascun dels elements de la jerarquia.

Com a primera aproximació, la idea seria la següent:

– Els tòpics defineixen el domini d'elements que l'interlocutor ha de tenir presents per poder entendre el missatge. Poden ser nuls quan el context lingüístic o pragmàtic ja posa l'interlocutor en situació.

– Els operadors (incloent-hi el focus o rema) defineixen el tipus d'interacció que el parlant vol amb l'interlocutor (pregunta en el cas dels interrogatius, informació nova en el cas del focus / rema, etc.). Sempre han de ser presents en una oració ben formada: si més no el focus / rema.

(10) Cal remarcar que el concepte d'operador no és igual al de quantificador: un tòpic de temps, per exemple, seria versemblantment un quantificador, però no un operador. Un focus, com el que hem vist a (36b), és un operador, però no un quantificador.

– El nucli predicat / arguments defineix quina relació predicativa hi ha entre els elements anteriors: aquest nucli pot ser absent en construccions el·líptiques o exclamatives.

Els quantificadors (com ara existencials i universals) serien elements que necessiten tenir abast sobre el nucli proposicional: aquest abast el poden aconseguir com a tòpics o com a focus:

- (40) a. *A algun professor li han presentat tots els alumnes.*
b. *Tots els alumnes els han presentat a algun professor.*

Als exemples anteriors, el quantificador de l'esquerra està topicalitzat, mentre el de la dreta és el focus o rema.¹¹ Aquesta visió dels fets apuntaria a la idea que hi ha un sol tipus d'operador bàsic: el de focus. Així:

(11) En el model RL es postula, per raons que no presentaré aquí, que els quantificadors de la dreta de (40), en un nivell abstracte de representació, apareixen moguts a una posició on tenen abast sobre l'oració (v. May (1985), Hornstein (1984)).

Aquesta posició és de menys abast que la del tòpic: per això les lectures quantificacionals dels dos exemples són inverses.

(12) Caldria matisar que els tòpics tenen possiblement un abast que es defineix diferentment de l'abast dels operadors: es tractaria de la lectura d'abast en paral·lel. V. Hornstein (1984).

- Els interrogatius serien obligatòriament focus, per tant sempre operadors.
- Els quantificadors serien obligatòriament focus o tòpics, ja que necessiten abast sobre l'oració per tal de ser interpretats.¹²
- Els sintagmes no quantificats ni interrogatius serien opcionalment focus i, de fet, si la diferenciació tòpic / focus és exhaustiva, també serien obligatòriament o focus o tòpic.

Totes aquestes qüestions requereixen un tractament molt més aprofundit, que no emprendre aquí. Penso, però, que seria interessant d'explorar aquestes possibilitats teòriques.

Jaume Solà i Pujols
Universitat Autònoma de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ESPINAL, M.T. (1980): "'Tu rai!'. Observacions sobre un mot frase anafòric", *Els Marges*, 18/19, 102-108.
- (1985): *Anàlisis interpretatives i teoria lingüística*, Tesi doctoral, U.A.B.
- (1986): "Els mots connectors: entorn de rai", *Els Marges*, 35, 21-42.
- FABRA, P. (1956): *Gramàtica catalana*, Teide, Barcelona
- HORNSTEIN, N. (1984): *Logic as Grammar. An Approach to Meaning in Natural Language*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- KOOPMAN, H. & D. SPORTICHE (1988) *Subjects*, ms, near final draft, UCLA.
- MAY, R. (1985) *Logical Form. Its Structure and Derivation*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- PLANN, S. (1982) "Indirect Questions in Spanish", *Linguistic Inquiry*, 13. 2, 297-312.

